

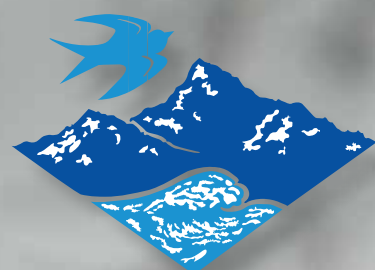
Šola v naravi

CENTER ŠOLSKIH
IN OBŠOLSKIH
DEJAVNOSTI

*Revija za spodbujanje in
razvoj šole v naravi*

Letnik XII, December 2020

**Socialne in
komunikacijske
spretnosti v šoli
v naravi**

C Š O D

Izdajatelj

CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Frankopanska ulica 9
1000 Ljubljana
Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Odgovorna oseba

Branko Kumer, direktor

Uredništvo

Irena Kokalj, spec.
Mirjana Jesenek Mori
Irena Brajkovič
Simona Žibert Menart
Domen Uršič

Fotografije

arhiv CŠOD domov in DC
avtorji prispevkov
Matej Mlakar

Naklada

1000 izvodov

Lektoriranje

Darinka Verdonik, prof. slov.

Oblikovanje in tisk

Tiskarna Present

ISSN 1855-5772

Ali je kaj bolj zadovoljivega, kot narediti nekaj ustvarjalnega? Se spomnite ponosa, ki ste ga kot otrok čutili, ko ste staršem pokazali lego kreacijo, vilinsko hišo ali jim celo ponudili pripravljeno kosilo? Ustvarjalnost nam je dana, in ni prisotna samo v otroških igrah in obujanju umskih dejavnosti, temveč jo moramo nenehno udeležati. Vključuje vse naše čute in ustvarja novo znanje, ki prej ni obstajalo. Omenjeno nas spodbuja, da oblikujemo ustvarjalno učno okolje, kjer se lahko učeči se vseh starosti učijo z ustvarjanjem, saj le to pomaga sintetizirati informacije in v izobraževanje vnese veselje in pomen.

Izobraževanje v 21. stoletju bo moralo doseči veliko več, kot le kvantitativno ekspanzijo. Kako najbolje organizirati in podpreti učenje posameznika ali skupine, bo od kreatorjev in izvajalcev izobraževanja zahtevalo veliko domišljije, ustvarjalnosti in inovacij, saj rezultati izobraževanja močno vplivajo na vse domene družbenega življenja. Učenje je ključ do ekonomskega, socialnega in okoljskega napredka ter ključ trajnostnega razvoja.

Za dosego omenjenih ciljev moramo v izobraževalnih ustanovah razvijati inovativno, odprto, ustvarjalno in zaupanja vredno učno okolje, ki spodbuja osebno rast ob sprejemanju tveganja in hkrati daje občutek udobja v lastnih vzorcih učenja. Ključni dejavnik za oblikovanje in zagotavljanje spodbudnega učnega okolja je nenehno raziskujoč inovativen učitelj.

V CŠOD nenehno iščemo pristope in aktivnosti, ki pri mladini spodbujajo sodelovanje, soodgovornost, raziskovanje in čut odgovornosti. Vabimo vas, da se sprehodite skozi prispevke, morda bosta našli idejo, ki jo boste uspešno razvili in uporabili pri izvajanju vaše aktivnosti.

Branko Kumer
Direktor CŠOD

■ Učenje v skupinah in socialne veščine

Za uspešno delovanje v življenju se morajo otroci in mladostniki v času šolanja izuriti na različnih področjih. Običajno s tem mislimo na pismenost, matematično znanje, samostojnost itd. To znanje ni zadostno, če otrok ne razvije socialnih veščin, saj so le-te osnova za delovanje v družbi. V družbi oziroma na delovnem mestu so socialne veščine velikokrat celo bolj pomembne kot konkretno znanje.

Izobraževalni sistemi se zaradi razvoja znanosti in tehnologije neprestano spreminjajo. Napredek na različnih področjih zahteva, da učni cilji, vsebine, uporabljeni materiali in metode v šolstvu sledijo temu tempu.

Ko govorimo o metodah poučevanja, običajno pomislimo na interakcijo med učenci in učiteljem, pozabimo pa na interakcijo med učenci samimi. Pristope lahko z učenčeve strani razdelimo v tri skupine:

- tekmovalni
- individualni
- sodelovalni

Pri prvem načinu učenci med seboj tekmujejo in se trudijo, da so boljši od ostalih. Dolgoročno taka metoda za precej učencev ne prinaša napredka, saj jih le malo doseže učiteljeve cilje. Med učenci se začnejo izražati razlike, kar lahko za nekatere prinaša tudi občutek nezmožnosti in manjvrednosti.

Pri individualnem načinu se učenec samostojno trudi doseči zastavljene cilje ter se ne zanaša na pomoč in sodelovanje drugih. Pri tem načinu je samo učitelj tisti, ki prenaša znanje, kar je največja pomanjkljivost. Tako poučevanje je lahko zelo monotono, saj poteka individualno, brez interakcije med učenci.

Pri tretjem pristopu se učenci učijo s sodelovanjem v skupinah, kar jim da občutek odgovornosti. Delijo si uspehe in neuspehe ter si med seboj pomagajo, ko je potrebno. Delo v skupini je eden izmed načinov aktivnega učenja, ki učencem prinaša poglobljeno znanje, več inovativnosti, obenem pa je tako učenje tudi bolj zanimivo. Učencem da možnost za diskusijo, izmenjavo idej, vprašanj in odgovorov.

Sodelovalno učenje je metoda, kjer učenci med seboj sodelujejo za dosego določenega skupnega cilja in so za učenje odgovorni sami. Poglobljajo svoje znanje, istočasno pa v interakciji z drugimi razvijajo socialne veščine.

V eni od raziskav (Erdem, 2009) so analizirali vpliv sodelovalnega učenja na 50 študentov prvih letnikov. Študente so seznanili s sodelovalnim učenjem, nato pa so jih razdelili v manjše skupine ter jim razdelili različne naloge. Naloge so opravljali v časovnem obdobju petih tednov. Na začetku in ob koncu raziskave so jih izprašali. Posnete intervjuje so nato analizirali.

Ugotovili so, da so se študentje pozitivno odzvali na pristop sodelovalnega učenja. Udeležencem je ta pristop pomagal pri tvorjenju uspešne skupine ter delu v harmoniji. Izboljšal je odnose med študenti, medsebojno komunikacijo, istočasno pa pospešil učni proces. Pristop so ocenili kot zelo primeren, sploh za skupine, ki se med seboj še ne poznajo dobro.

V drugi raziskavi (Afzali in Lavasani, 2011) so avtorji raziskovali vpliv sodelovalnega učenja na razvoj socialnih veščin med osnovnošolskimi učenkami prvega razreda. Za raziskavo so uporabili dva razreda, ki sta

služila kot kontrolna in testna skupina. Testna skupina je bila skozi raziskavo v veliki meri deležna sodelovalnega pristopa učenja v skupini.

Pred začetkom raziskave sta obe skupini opravili test, ki določi razvitost socialnih veščin posameznika. Test je sestavljen iz vprašalnika za posameznika ter vprašalnika za učitelja. Analiza testa pred raziskavo je pokazala, da so bili rezultati razvitosti socialnih veščin med skupinama primerljivi.

Skozi obdobje 10 tednov je bila testna skupina deležna sodelovalnega učenja v skupini. Delo učitelja skozi to obdobje je bilo priprava materiala za vsako dejavnost, vodenje skupin ter nadzor in ocena njihovega dela z vidika socialnih veščin.

Po obdobju 10 tednov je bil ponovno opravljen test obeh skupin. Sledilo je zbiranje statističnih podatkov in njihova analiza, ki je pokazala opazne razlike med skupinama na področju socialnih veščin.

Učenci, ki so bili deležni sodelovalnega učenja v skupinah, so imeli bolj razvite socialne veščine kot drugi ter manj negativnih in impulzivnih odzivov na okolico.

Pri sodelovalnem učenju učenci pridobijo socialne veščine skozi aktivnosti v skupinah. V skupini se naučijo poslušati, ko drugi govori, ter razvijejo samokontrolo. Naučijo se, kdaj lahko nekaj povedo, brez da bi prekinili drugega. Naučijo se razumljivega pogovora, očesnega stika ter spoštovati mnenja drugih. Znajo pogledati na problem skozi oči drugega. Podajo kritiko na mnenje, in ne na osebo, ki mnenje poda. Prav tako se naučijo sprejeti kritiko in mnenja drugih. Naučijo se, kako

spodbujati druge ter kako prositi za pomoč in kdaj pomagati. Naloge si primerno razdelijo in kot skupina sledijo skupnemu cilju.

Tekom sodelovalnega učenja oziroma dela v skupinah učenci pridobivajo vse zgoraj navedene veščine. Posameznik veščine postopoma nevede tudi ponotranji, in tako postanejo način njegovega funkcioniranja v družbi oziroma življenju.

Programi šole v naravi že sami po sebi vključujejo zelo velik delež aktivnosti, ki jih izvajamo po sodelovalnem pristopu. Večino aktivnosti učenci namreč opravljajo v skupinah, v katerih se morajo posamezniki potruditi, da dobro sodelujejo in prispevajo k čim boljšemu rezultatu skupine, pa najsi bo to izdelava bivakov v gozdu, raziskovanje potoka, udeležba na orientacijskem teku, izdelava slik iz naravnih materialov itd.

V **ČŠOD Vojsko** pa smo že več let nazaj zaznali tudi potrebo po pripravi posebnega programa, pri katerem bi pri učencih spodbujali prav razvijanje socialnih veščin. Stopili smo skupaj in oblikovali program **Spoznajmo in povežimo se** ter leta 2013 začeli z njegovim izvajanjem. V tem programu učence tekom tedna popeljemo skozi različne delavnice sodelovanja, komunikacije, dogovarjanja in pozitivne samopodobe. Program je zastavljen tako, da skozi različne problemske naloge, igre spoznavanja, sodelovanja, zaupanja ter ustvarjalne in športne delavnice učenci krepijo socialne veščine, se soočajo s problemi in iščejo rešitve zanje. V petih dneh je pri skupinah viden opazen napredek na

področju razvitosti socialnih veščin, odnosov in klime v razredu.

Razvitost socialnih veščin je zelo pomemben, če ne celo najpomembnejši faktor tudi pri **vključevanju posameznika v novo družbo**. In prav zato so delavnice krepitve socialnih veščin zelo primerne tudi za medsebojno spoznavanje novo nastalih oddelkov. V ČŠOD Vojsko zato že več let izvajamo tudi tridnevni

Spoznavni program za 1. letnike srednjih šol, v katerega smiselno vključujemo različne delavnice spoznavanja, sodelovanja, komunikacije in zaupanja oziroma razrednega »teambuildinga«. V tem programu je poleg krepitve socialnih veščin seveda poudarek tudi na medsebojnem spoznavanju in spoznavanju delovna skupine — razreda.

Povratna informacija s strani skupin, ki se udeležujejo enega ali drugega programa, je zelo pozitivna tako s strani učencev kot učiteljev — razrednikov.

Sodelovalno učenje je dokazano boljše in učinkovitejše od individualnega (frontalnega) ali tekmovalnega. **V šoli v naravi spodbujamo sodelovalno učenje in z njim krepitev socialnih veščin** na tak ali drugačen način pri večini aktivnosti. **Naj bo takega učenja čim več tudi v šolah**, saj družba potrebuje empatične ljudi, ki znajo poslušati in slišati, ki znajo sodelovati in delovati v dobro nas vseh.

Maj Pirih, v sodelovanju z učiteljico ČŠOD Vojsko

Viri in literatura:

- Afzali, F., Afzali, L. in Lavasani, M. G., (2011). Cooperative social and learning skills. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 6(4), 186–193.
- Bremer, C. D. in Smith, J. (2004). Teaching social skills. Addressing trends and developments in secondary education and transition. *Information Brief*, 3(5).
- Erdem, A. (2009). Preservice teachers' attitudes toward cooperative learning in mathematics course, *Procedia Social and Behavioral Science*, 1, 1688–1672.

Fotozgodba – dejavnost med sodobnostjo in tradicijo

Pri dejavnosti fotozgodbe se prepletajo uporaba IKT-tehnologije, krepitev socialnih in komunikacijskih veščin ter odkrivanje lastnega domišljjskega sveta.

Krepitev socialnih in komunikacijskih veščin

Uvodni del: Izdelava načrta in risanje skice

Učenci delajo v skupinah, ki so naključno določene. Naključne skupine imajo svojo vlogo in pomen. Prednost je v tem, da se že v uvodnem delu srečajo z vrstniki, ki jim mogoče niso blizu, s katerimi se ne družijo, jih malo poznajo, imajo do njih odklonilen odnos ... Za uspešno opravljeno nalogo morajo preko ovir, kot je *aktivno poslušanje sogovornika* – vsakdo v skupini izrazi svojo idejo, svoj pogled na temo in nastopajoče. Predstavi, katero naravno nesrečo bi izbral, vsebino zgodbe z zapletom, vrhom dogajanja ter zapletom in srečnim koncem. Da se fotozgodba srečno zaključi, poskrbi pravilna oseba, ki ima nadnaravno moč, v ljudna komunikacija je na preizkušnji. Naslednja ovira je *sprejemanje kompromisov* – uskladitev teme, oblikovanje

naslova, določitev nastopajočih, razporeditev vlog in nalog. Ključ do uspeha se skriva v strpnosti do drugačnih, nenavadnih idej, spoštljivem odnosu med njimi, vključenosti vseh članov. Uspeh je tako zagotovljen.

Glavni del: Fotografiranje prizorov in oblikovanje fotozgodbe na plakatu

Vse je pripravljeno, da se akcija – fotografiranje lahko začne. Učenci s fotografiranjem prizorov prikazujejo fotozgodbo. Pogosto želijo dogajanje prikazati z gibanjem, zvoki, kot da gre za snemanje filma. Tukaj se srečajo z naslednjo oviro – z zavedanjem, prepoznavanjem in prikazom čustev in razpoloženj v »off« položaju, to je v mirovanju. Prikaz le-teh z obrazno mimiko, kretnjami in telesno držo je včasih kar velik zalogaj. Skupina jim v takih trenutkih nudi oporo in pomoč. Skupaj si podelijo svoje izkušnje ter izberejo najboljšo rešitev v tistem trenutku. Sodelovanje in pripadnost skupini imata veliko težo. Tako se akcija srečno konča. Učenci prav kmalu dočakajo, da vidijo svoje dosežke na fotografijah. Izberejo med svojimi ter začnejo z oblikovanjem fotozgodbe na plakatu. Ponovno se bodo morali izkazati. Svoje komu-

nikacijske in socialne veščine – sklepanje kompromisov in aktivno poslušanje – bodo preizkušali v novih situacijah. Večinoma je v tem delu skupinsko delo še glasnejše, kot je že sicer. To je pokazatelj sodelovanja, da med njimi aktivno poteka iskanje najboljših rešitev. Skupina je usmerjena k uspešno dokončani nalogi. Vsak posameznik čuti odgovornost, da s svojim delom, svojo idejo prispeva k najboljši fotozgodbi. Premagovanje vseh ovir pripelje skupino do zaključnega dela.

Zaključek: Predstavitev fotozgodbe

Učenci svojo fotozgodbo predstavijo, zaigrajo pred skupino. Predstavitev jim ponudi zadnjo oviro – ponovno soočenje in globlje zavedanje čustvenih stanj, dogovarjanje in izmenjava mnenj in na koncu še pogum, odločnost zaigrati pred gledalci. Da so uspešno premagali ovire, pa dokazuje aplavz. Ob aplavzu se začuti njihovo zadovoljstvo ob premagani tremi, začuti se delo skupine!

Uporaba sodobnih tehnologij pri učencih vzbudi zanimanje in jim obenem daje občutek varnosti. S takim pristopom učitelj ustvari učno okolje, ki temelji na zaupanju. Preko zaupnega učnega okolja učencem ponudimo možnost za razvijanje socialnih in komunikacijskih veščin.

Simona Peternelj, ČŠOD Cerkno

Igre za spodbujanje sodelovanja

Šola v naravi je posebna oblika vzgojno-izobraževalnega dela, ki omogoča izbiro tistih metod in oblik dela, ki jih pri rednem pouku težje uporabljamo. To so predvsem terensko in skupinsko, raziskovalno pa tudi projektno delo. V šoli v naravi je opaziti bolj sproščeno vedenje, tesnejše stike s sošolci, drugačen – običajno pristnejši – odnos med učitelji in učenci. Učenci se morajo prilagajati skupini, skupnim interesom, novim pravilom in načinom dela, novim učiteljem, novemu okolju. Prihaja do vrste socialnih stikov in odnosov, ki jih sicer težko (ali pa sploh ne) srečamo pri rednem pouku. Kako bo skupina delovala in kakšni bodo odnosi v njej, je v veliki meri odvisno od učitelja šole ter učitelja ČŠOD.

Težave, ki se pojavljajo pri pouku v šoli, se pojavljajo tudi v šoli v naravi in so lahko zaradi drugačnega okolja včasih še hujše. Učenci se pokažejo v popolnoma novi luči. Pogosto se izkažejo in pozitivno presenetijo tisti, ki jih razred sicer zavrača, ki so težko obvladljivi, ki pri pouku ne blestijo s svojim znanjem. Tem ustreza drugačen način dela, ker jih novi izzivi premamijo. Zgodi pa se tudi, da tisti, ki v šoli blestijo, v šoli v naravi popustijo, ne pokažejo interesa in predhodnega znanja, ker jim tak način dela verjetno ne ustreza, saj so pogoji dela popolnoma drugačni. Seveda pa je učitelj tisti, ki s pravilnim vplivanjem, izbiro metod in načina dela, s pozitivno motivacijo in humorjem doseže cilje ter takšnemu učencu pomaga vzpostaviti pozitiven odnos do sošolcev, učiteljev in šole v naravi.

Pogosto se dogaja, da se v šoli v naravi srečata dva ali celo trije razredi otrok, ki prihajajo iz različnih socialnih in družbenih okolij, otrok z različno stopnjo samopo-

dobe in empatije. Kako tem otrokom pomagati razviti višjo stopnjo socialne kompetence, da se bodo v dnevnih bivanjih v naših domovih počutili varno in prijetno? Kako razviti pozitivno vzdušje v skupini otrok, ki so naključno zbrani v razred, in kako za te otroke razviti pozitivno skupinsko občutje, ko se srečajo z novo, neznano skupino otrok v ČŠOD?

Eden izmed načinov so različne socialne igre, s katerimi usmerimo pozornost h krepitvi in večanju povezanosti. Od iger po McGrath in Francey (1996) lahko pričakujemo, da:

- se bodo učenci počutili bolj povezani in bodo raje in bolj samoiniciativno prispevali k skupinskim dejavnostim;
- se bo med člani skupine razvila večja strpnost;
- bodo učenci lažje sprejemali drugačnost;
- se bodo razvila občutja skupinske pripadnosti in lojalnosti do vseh članov skupine;
- bodo učenci bolj pripravljeni poslušati eden drugega, se spoštovati in sprejemati;
- bo učenec prijetno, ker pripadajo skupini, to pa bo dvignilo njihovo samozavest in pripomoglo k razvoju medsebojnega zaupanja;
- se bo razvila lojalnost med člani;
- se bodo spori uspešneje razreševali;
- bodo učenci manj kršili pravila.

V nadaljevanju predstavljam dve igri, ki ju v ČŠOD Čebela pri svojem delu pogosto uporabljamo, saj sta se izkazali kot odlični posrednici pri vzpostavljanju zgoraj naštetih karakteristik.

SKRIVNOSTNI OTOK

Na tla razporedimo nekaj šotorskih kril, ki predstavljajo otoke. Računamo, da vsako krilo zasede šest do devet učencev.

Navodila:

1. Vsak otok naj zasedeta dva dečka ene šole in dva dečka druge šole (enega ali drugega razreda).
2. Na otoku se jim pridruži dve deklici ene in dve deklici druge šole (enega ali drugega razreda).
3. Prebivalci se morajo najprej spoznati. Drug drugemu se predstavijo, vsi pa si morajo zapomniti imena prebivalcev otoka. Ko vodji igre zagotovijo, da vedo imena prebivalcev, izberemo naključnega prebivalca otoka, ki mora predstaviti otočane. Prebivalci ostalih otokov morajo predstavitev poslušati.
4. Prebivalci morajo določiti ime otoka. Vsi se morajo o imenu strinjati. Ime otoka in razlog, zakaj so izbrali ravno to ime, morajo predstaviti tudi ostalim.

5. Izbrati morajo poglavarja otoka. Tudi njega predstavijo ostalim in povedo, zakaj so izbrali prav njega.
6. Otok se zaradi globalnega segrevanja počasi potaplja. Poglavarja bomo poslali na raziskovalno pot. Na pot lahko vzame katerih koli pet predmetov. Dogovoriti se morajo, katere predmete mu bodo dali na pot in zakaj ravno te predmete. Izbiro predmetov in argumentacijo predstavijo ostalim.
7. Poglavarja pošljemo na drug otok. S sabo lahko vzame enega člana, ki pa ne sme biti iz njegovega razreda.
8. Na novem otoku pa se zgodi katastrofa. Otok se začne pogrezati. Imamo rešitev: nov otok. Nov otok lahko dobijo tako, da obrnejo šotorsko krilo. Na drugo stran ga lahko obrnejo le tako, da vmes ne stopijo na tla, stati morajo samo na krilu. Če se vmes kdo dotakne tal, morajo prebivalci tega otoka začeti znova.
9. Zaradi prenaseljenosti se začno otoki potapljati. Vodja zavpije: *POTOP!* Vsi učenci skočijo z otokov. Med tekanjem vodja igre pobere eno ali dve šotorski krili. Ko zavpije: *OTOK!*, gredo učenci na nove otoke, le da jih je tokrat na otoku veliko več. Ta

proces ponavljamo toliko časa, da nam ostane samo še en otok. Vsi učenci se stiskajo na enem otoku (če ni dovolj prostora, se otoka lahko dotikajo samo z roko).

Priporočamo, da pred pričetkom igre izračunamo, kako številčno razdeliti dečke in deklice, da bo razporeditev po spolu in razredih čim bolj enakomerna.

SUPER DETEKTIV

Za igro potrebujemo za vsakega učenca listič z opisi in pisalo. Na lističih je napisanih deset opisov, ki jih lahko poljubno spreminjamo, dodajamo ali odvezujemo. Primer lističa je pod opisom poteka igre.

Naloga učencev je, da poskušajo poiskati deset različnih oseb, ki izpolnjujejo opise, in si priskrbiti njihove podpise. Pri vsakem opisu mora biti samo en podpis. Nihče se ne sme podpisati dvakrat. Polovica podpisanih je lahko sošolcev istega razreda, polovica podpisanih mora pripadati sosednjemu razredu oziroma šoli. Polovica podpisanih mora biti dečkov, druga polovica morajo biti deklice. Učencem tudi demonstriramo, kako pristopijo do druge osebe, jo vprašajo po opisih in prosijo za podpis. Po uvodu razdelimo lističe in pisala. Ko vsi dobijo lističe, jim dovolimo, da preberejo opise. Igra se začne, ko jih vsi preberejo in razumejo navodila. Igralec, ki prvi zbere vse podpise, stopi na stol in zavpije *SUPER DETEKTIV*. Igra se prekine in na lističu se preveri, če so podpisi zbrani po dogovorjenih navodilih. Največkrat se zgodi, da igro kar nekajkrat prekinemo, preden dobimo super detektiva. Igro nadaljujemo, dokler večina učencev ne zbere vseh podpisov.

Primer:

IŠČE SE NEKDO, KI:

1. ga je že pičila čebela: _____
2. ima rad pico: _____
3. je že jezdil konja: _____
4. je že dobil kakšno nagrado: _____
5. je že bil v drugi državi: _____
6. ima rojstni dan do 15. v mesecu: _____
7. ima rad isti šport kot ti: _____
8. ima prav toliko bratov in sester kot ti: _____
9. ima hišnega ljubljence: _____
10. je že letel z letalom: _____

To sta le dve izmed socialnih iger, ki jih igramo v ČŠOD Čebelica.

Matej Mlakar, učitelj v ČŠOD Čebelica

Viri in literatura:

- McGrath, H. in Francey, S. (1996). Prijazni učenci, prijazni razredi: Učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu. Ljubljana: DZS.

Fotolov

Aktivnost Fotolov je primarno zasnovana za krepitev socialnih veščin ter opazovanja in raziskovanja mesta Cerkno.

Učenci na začetku prejmejo vsa ustrezna navodila ter opremo, ki jo bodo pri Fotolovu potrebovali. Glavni učni pripomoček je list z navodili ter vprašanji, ki jih bo popeljal skozi Cerkno. Poiskati morajo Bevkovo knjižnico, naštetih nekaj Cerkljanskih rojakov, zapisati nekaj značilnosti Cerkna, kot so Partizanska bolnica Franja, Cerkljanski laufarji itd. Vse to pa bi bilo precej preprosto, če bi se na pot odpravili v skupini, ki bi si jo izbrali sami. Skupine pa so določene po preprostem ključu; učenci se postavijo na ravno črto, ki jo vsi poznajo pod imenom DIAGONALA, nato pa se prvi učenec določi v prvo skupino, drugi v drugo itd. S takim sistemom se zagotovi, da je večina prijateljev v različnih skupinah, s čimer so učenci prisiljeni razviti novo skupino od začetka. V novonastali skupini niso razviti komunikacijski, socialni ali drugi družbeni vzorci, prav tako ni vzpostavljena hierarhija skupine. Na ta način je skupina že na

samem začetku pred velikim izzivom, in sicer dodeljevanjem vlog. Kdo bo vodja, kdo bo nosil pripomočke, kateri učenec obleče varovalno oblačilo itd. Izkaže se, da skupina najbolje deluje, če spontano določi enega vodjo.

Ob raziskovanju značilnosti kraja se člani v skupini krepijo v socialnih veščinah in v komunikaciji, saj se je potrebno dogovoriti, kam bodo šli, kakšen je pravilen odgovor in kako bodo do njega prišli. Ker skupina še nima vzpostavljene dinamike, se včasih celo zgodi, da se želi razdeliti in ločiti. To pa kaže na trenutno nedelovanje skupine.

Pri Fotolovu je pomembna tudi komunikacija skupine navzven, torej kako skupina komunicira z okolico. Ena izmed nalog je, da morajo učenci domačine povprašati po petih narečnih besedah. Če skupina ni dovolj samozavestna in enotna, se kaj hitro zgodi prenašanje odgovornosti na druge ali na skupino na splošno. Za kontakt s tujcem je potrebno kar nekaj poguma in samozavesti. Običajno je vodja skupine tisti, ki na koncu pridobi odgovore. Tukaj se kot slabo delovanje skupine vidijo neustrezni odgovori ali pa celo odgovorov ni.

Na koncu poti sledita analiza odgovorov in diskusija o težavah (tematskih ali socialnih). Navadno učenci v večji meri uspešno pridobijo večino odgovorov. Največje težave so pri vzpostavitvi odnosov znotraj skupine in razdelitvi vlog. Vedno se spodbujata konstruktivno reševanje težav ter ciljno usmerjen dialog med učenci. Način diskusije je prilagojen učencem. Prva triada se sooča s popolnoma drugimi težavami in preprekami kakor druga ali tretja. Drugačini so tudi načini dialoga in reševanja konfliktov ter komunikacija med učitelji in učenci.

Komunikacija (na različnih nivojih) ima zelo veliko vlogo pri socialnem razvoju otrok, na katerega močno vplivajo najprej starši in sorojenci, nato še prijatelji, učitelji itd. V primeru, da je socialna interakcija uspešna, lahko govorimo o sodelovanju. Na drugi strani pa se pojavijo konflikti, ki so posledica nasprotja interesov in slabe komunikacije. Uspešno nadgrajene komunikacijske in socialne sposobnosti pomagajo pri delu v skupinah (razred, družina) in pripomorejo k razumevanju družbenih pravil in omejitev (prometnih, šolskih, državnih).

Rok Ozebek, ČŠOD Cerkno

Šola v naravi na daljavo – komunikacijski izziv

V ČŠOD Peca že 18 let izvajamo šolo v naravi. ČŠOD Peca se nahaja sredi koroške gozdne krajine, kjer okolica omogoča prepletanje izvajanja aktivnosti v naravi, spoznavanja okolja ter osebnostnega in socialnega razvoja.

Kaj se zgodi, ko se ta idilična slika izvajanja šole v naravi poruši?

To se je pripetilo letos, po 28 letih delovanja ČŠOD, ko zaradi izbruha pandemije covid-19 večdnevno bivanje v domovih ČŠOD, kot enkratna priložnost za razvijanje pristnih stikov z vrstniki, socialnih spretnosti in delovnih navad, ni možno.

Odgovor se zdi preprost – prilagoditi se je treba spremembam in poiskati nove možnosti za nadaljevanje našega dela. Učitelji ČŠOD smo se tako lotili izvajanja šole v naravi na daljavo. Narava ostaja naša učilnica, učno sredstvo in objekt raziskovanja ter razvijanja različnih gibalnih sposobnosti, prilagodi oz. spremeni pa se način prenosa znanja, kamor je treba vključiti informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Podan je nov izziv za učitelje ČŠOD, kako učilnico v naravi, gibanje v naravi, učenje z izkušnjo, socializacijo ... s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije prenesti v domove učencev.

»Pilotski projekt« petdnevne šole v naravi na daljavo smo izvedli z učenci 6. in 7. razreda OŠ dr. Aleša Beblerja – Primoža Hrvatini. Ravnateljica šole, ga. Aleksandra Pobega, in učitelji razredniki so sprejeli predlog izvajanja šole v naravi na daljavo in skupaj smo stopili na neznano pot. Tolažila nas je misel, da je za vse nas to prvič in da se učimo skupaj. Zavedali smo se, da komu-

nikacija predstavlja enega izmed temeljev poučevanja na daljavo. Tako smo se učitelji ČŠOD pred začetkom izvajanja šole v naravi na daljavo srečali z osnovnimi komunikacijskimi vprašanji:

- Ali imajo vsi učenci dostop do informacijsko-komunikacijske tehnologije (računalnikov, tablic, telefonov)?
- Katero orodje/komunikacijski kanal je učencem znan in ali ga znajo dobro uporabljati?
- Kam bodo učenci oddajali/delili svoje izdelke, refleksije?
- Kako bo učitelj podal povratno informacijo?
- Kje oz. kako se bo izvajala refleksija (kviz, vprašalnik ...)?
- Kje bodo učenci dostopali do informacij (predavanj in nalog) ob morebitnem komunikacijskem izpadu?

Odgovore na vprašanja smo dobili na skupnih videokonferencah izvajalcev šole v naravi na daljavo – učiteljev ČŠOD, ravnateljice šole in učiteljev razrednikov šole. Odgovori so bili osnova za izvedbo šole v naravi na daljavo. Uporabili smo spletno platformo, ki je znana učencem – Jitsi Meet. Dejavnosti oz. vsebine smo prilagodili uporabnosti spletne platforme/komunikacijskemu orodju Jitsi Meet, za objavo urnika in predavanj smo uporabili tudi spletno učilnico šole in v njej odprli mape za oddajo izdelkov in refleksij učencev.

Pred izvedbo šole v naravi na daljavo so bile potrebne priprave oz. timsko delo učiteljev ČŠOD Peca. Izvedbo učnih vsebin smo prilagodili lokalnemu okolju šole, pripravili smo naloge za samostojno delo učencev (brez pomoči in obremenitev staršev), predavanja in naloge smo pripravili in objavili v spletni učilnici šole (tako

Fosili, Chantal Besednjak

so lahko učenci samostojno dostopali do informacij tudi, če bi prišlo do prekinitve komunikacijske ravni učenec – učitelj). Učence smo pri samostojnem izvajanju nalog na terenu še posebej opozorili na varnost pri delu. Vedeli smo, da je pri izvedbi šole v naravi na daljavo ključno, da z učenci vzpostavimo odnos. Četudi bi se pojavili tehnični zapleti, ki bi povzročali težave, bi učenci razumeli, saj smo vsi v izredni situaciji in se skupaj učimo. V veliko pomoč pri pripravi in izvedbi šole v naravi na daljavo so bili učitelji šole, ki so pomagali pri reševanju nepredvidenih tehničnih zapletov posameznih učencev.

Učitelji ČŠOD smo izvajali program šole v naravi v stiku/s komunikacijo z učenci preko predavanj, video posnetkov, nalog in različnih aktivnostih na terenu, kvizov/Kahoota, odzivov učencev v »chatu«, odzivov

Obuvalo, Andrea Basili

Selfi iz naravnih materialov, Timotej

- potrebno je dobro timsko delo vseh akterjev – izvajalcev šole v naravi na daljavo: učiteljev ČŠOD in učiteljev šole;
- IKT je dobra podpora, vendar je potrebno prilagajanje načina dela različnim orodjem/komunikacijskim kanalom, ki jih šole uporabljajo;

Roka vtisov, Patrik Vergilas

- gre za pester preplet (kombinacijo) različnih oblik dela: videokonferenc – predavanj, videoposnetkov, kvizov – npr. Kahoota – ter praktičnih nalog in aktivnosti v naravi (čim več dejavnosti poteka v naravi, upoštevamo različnost okolja/urbano in ruralno);
- ne smemo pozabiti na medpredmetno povezovanje (npr. izvedli smo poskus, ki smo ga vključevali v različne vsebine celotnega tedna);
- potrebna je stalna komunikacija na ravni učitelj – učenec, zaželeno je spremljanje odzivov učencev (8.00–13.00);
- pomembna je evalvacija dneva z učenci/z učitelji ter evalvacija tedna;
- presenečeni smo bili nad dobrim in pozitivnim odzivom učencev: »To je bila ena najbolj nenavadnih, vendar odličnih šol v naravi.« (Učence smo ob zaključku presenetili s filmom njihovih izdel-

In da, učencem in staršem je bil načrt predstavljen ter pri nekaterih ne prav dobro sprejet. Razrešili smo različne težave in polni pričakovanj vstopili v ponedeljek. Večina učencev je lepo sodelovala, oddajali so dokaze o opravljenih aktivnostih. Na koncu so bili vsi sodelujoči zadovoljni in prijetno presenečeni ob ugotovitvi, da je tudi šola v naravi na daljavo mogoča.»

Metka Tajzel, vodja ČŠOD Peca

Komunikacija v času Šole v naravi na daljavo

Komunikacija s šolo

Za dobro komunikacijo med vsemi udeleženci Šole v naravi (ŠVN) na daljavo, učenci, učitelji šole in nami (učitelji CŠOD), je v prvi vrsti potrebna dobra IKT-opremljenost in povezava vseh udeležencev, šele nato dogovorjena in uporabljena neformalna pravila spletnega komuniciranja.

Ob vzpostavitvi prvega stika s šolo je ključen dejavnik prepoznavnost doma CŠOD v ožji in širši okolici. Pomembna sta pristop vodje enote CŠOD ali neformalen stik učitelja doma z učiteljem šole in prepoznavnost doma s strani učiteljev šol, za katere smo že izvedli ŠVN. Pobudo v nadaljevanju dogovarjanj prevzame vodja doma, sledi sestanek vseh učiteljev po IKT-kanalu. Učiteljem se predstavijo potek dela in teme, sklene se dogovor za izvedbo ŠVN ali dneva dejavnosti z učenci. V nadaljevanju prejmejo gradivo za učenčovo samostojno delo, potreben material in pripomočke ter vodilo za učitelja. Učitelj šole pošlje spletno povezavo do sestanka, v katerega se vključimo 10 minut pred začetkom, da preverimo spletne povezave in delovanje naprav ter datotek. Ob dogovorjeni uri se prične dan dejavnosti z uvodnim nagovorom učitelja CŠOD, sledita obravnavava vsebine in priprava učencev na samostojno delo. Učenci dogovorjene naloge opravijo samostojno, s pomočjo nazornega gradiva. Ob dogovorjeni uri, peto šolsko uro, se ponovno srečamo ter evalviramo minulo delo in nastale izdelke.

Črnomalska presta

Naredi sam ptičjo hišico

Videokonferenca

Videokonferenca ima kot komunikacijski prostor prednost v tem, da imajo udeleženci občutek, kot da so prisotni v živo. Pozitivno vpliva tudi na delo učencev, saj uporaba tehnologije in sodelovanje z drugimi udeleženci večata motivacijo. Celotna učna izkušnja je za udeležence nekaj novega, drugačnega, zabavnega in ni kot pouk v razredu. Pomaga tudi pri izboljšanju komunikacije, saj se učenci med seboj dopolnjujejo in učijo različnih komunikacijskih spretnosti. Videokonferenca je trenutno skoraj edina povezava učencev z zunanjim svetom, saj v večini drugih primerov osebni stik ni mogoč. Šole, s katerimi smo v teh sedmih tednih sodelovali, so imele vsaj dobre, pa tudi zelo dobre povezave.

Učitelj šole

Učitelj šole je pomembna vez med učiteljem CŠOD in učenci. Njegova vloga je močna v pripravljalni fazi, ko potekajo pogovori z učiteljem šole in dogovori z učenci. Klima razreda, njegove vzpodbude ter priprava na "posebne" dneve na daljavo vplivajo na izvedbo in vzdušje. Prav tako je ključno, da so dogovori skupni in da je načrtovanje vzajemno. Tudi učenje IKT je vzajemno, saj smo družno pridobivali večšine uporabe v različnih komunikacijskih tehnologijah.

Če so učenci način dela v videokonferenci že sprejeli in se nanj navadili, opažamo, da porabimo manj časa za dogovarjanje o načinu komuniciranja in je prisotnih

manj motečih dejanj. Občasno se še zgodi ugašanje mikrofona sošolcem ali celo nam predavateljem, prižiganje in ugašanje kamer, prižiganje mikrofona in oglašanje z neprimernimi zvoki. Tudi v tem primeru je dobro, če učitelj šole, ki učence pozna, skupaj z učiteljem izvajalcem uredi način komuniciranja.

Učitelj CŠOD

Učitelji CŠOD se trudimo, da dajemo jasna navodila, izbiramo takšne dejavnosti, ki so usmerjene tudi v dialog, komunikacijo z vrstniki, povezovanje med seboj in iskanje rešitev. Želimo, da je čisto vsak otrok vključen, da predstavi svoje delo in vsaj takrat komunicira ter čim večkrat pride do besede.

Med izvajanjem se sprašujemo, kako se učenci počutijo, o čem razmišljajo. Ali so prisotni ali pa je prisoten le računalnik? Odgovarjamo tudi na tista njihova vprašanja, ki niso povezana z učno snovjo, pohvalimo njihov trud in navežemo stik. Kamere so zaradi slabših povezav velikokrat izključene, vidimo le krogce udeležencev in včasih nismo prepričani, ali je učitelj šole prisoten. Zato so po izvedbi zelo pomembni pregled in kvaliteta opravljenih samostojnih nalog učencev ter pogovor z učiteljem šole o izvedbi.

Okraski iz slanega testa

Odzivi učencev

Izkušnje vedenja in odnosa učencev do neznanega učitelja so raznolike. Zanimivi so prvi jutranji stiki v kanalu z učenci oddelkov, iz medsebojnega brezskrbnega pogovora ob našem pozdravu besede nenadoma zamrejo, kamere zaradi dogovorov glede slabših povezav ugasnejo. Glede na starost učencev so učenci razredne stopnje (3., 4. in 5. razred) bolj odprti do neznanega sogovornika in manj sramežljivi. Učenci tretje triade so bolj zadržani. Ob sklepnem delu ure potrebujejo več spodbude, njihovi odgovori so krajši, zajamejo le nujne podatke. Njihovi izdelki so enkratni, a njihov nastop kratek. Mlajši otroci pa z nami klepetajo v svojem narečju tudi o drugih stvareh in brez zadržkov. Ugotavljamo, da so željni pogovorov in pozornosti. Včasih so kar neučakani in moteči za ostale sogovornike, ker nočejo počakati na vrstni red poročanja. Z vklopljenim

Oskarjev splav

zvočnikom motijo vse prisotne (šumi). Pogostost zastavljenih vprašanj je zelo raznolika in primerna temi ter kaže na njihovo vedoželjnost. Hitro navežejo stik z učiteljem ČŠOD, imajo mu veliko povedati. Predstavijo domače ljubljence, se s čim pohvalijo. Mlajšim je videokonferenca skoraj edini del dneva, ko se družijo in pogovarjajo z nekom, ki ni del družine. So še brez mobilnih naprav, da bi se lahko povezali z ostalimi sodelci in prijatelji.

Med potekom videokonference pride tudi do motečih dejavnikov, ki začasno preusmerijo pozornost udeležencev. V klepetu potekajo sporočila med učenci, ki se nenadoma sprožijo. Potrebujemo tudi to vrsto komunikacije, vendar ne med izvedbo pogovorne teme. Dogovorimo se, da je klepet le za tehnične težave, za učence, ki nimajo mikrofona in želijo kaj vprašati ali sporočiti. Po končani učni uri pa se lahko prosto pogovarjajo. Treba jih je opozarjati na primernost in način komuniciranja. Za udeležence je moteč tudi nemir v domačem prostoru učenca z vključenim mikrofonom. Igrače in

Poligon na prostem

hišni ljubljenci preusmerjajo pozornost. Vrtenje na stolu, ležanje na dvosedu in gibanje po prostoru dajo ob vklopljenih kamerah prav zanimiv prizor.

Učenci sami v pogovorih – slengovski zapis

Dobro sprejeto pri učencih je, da se pred videokonferenco in po njej lahko prosto in sami pogovarjajo. Po zaključnem srečanju jih učiteljice šole pustijo še nekaj časa same v druženju. Velikokrat smo priča mogoče edini komunikaciji otrok med seboj. V zapisu pogovorov pa nas je presenetil slengovski zapis. Zelo izrazito je to pri tretji triadi. Zapisi so kratki in hitri.

Učne vsebine

Izbiramo aktivnosti, ki jih vsaj delno izvedejo tudi na prostem. Veliko je praktičnih aktivnosti, izdelava in preizkušanje izdelkov; vzpodbujanje k raziskovanju, ustvarjalnosti, h gibanju in aktivnemu pristopu (zapisi učencev v evalvaciji: »Naučil sem se, kako iz nič narediš kompas. To je bil moj najboljši dan. Hvala za zanimiv in ustvarjalen teden«).

Šola v naravi in dnevi dejavnosti na daljavo v času od 9.11. do 24.12.2020 v izvedbi učiteljev ČŠOD Lipa

V sedmih tednih smo imeli priložnost pridobiti izkušnje z izvedbo ŠVN in dni dejavnosti na daljavo z devetimi osnovnimi šolami, z učenci od 2. do 8. razreda. Vključenih je bilo 32 oddelkov, 530 učencev v 69 izvedbah.

Odzivi učencev na drugačne aktivnosti (strnitev njihovih zapisov iz evalvacij)

Pritegnile so jih zanimive naloge in praktični izdelki. Zapisali so, da je bilo zabavno in poučno. Zahvalili so se za prijaznost, potrpežljivost, za čas, ki smo jim ga namenili, in da svoje delo zelo dobro opravljamo. Zahvalili so se za pridobljena znanja, za druženje ob aktivnostih, zanimive izdelke, za to, da smo jim polepšali dan.

Zamenjava ŠVN na lokaciji s ŠVN na daljavo

Učenci 8. razreda so v evalvaciji po petdnevni šoli v naravi na daljavo izpostavili, da je lahko zanimiva tudi šola v naravi na daljavo, vendar ne more zamenjati srečanja v živo.

»Pa čeprav le prek kamer... Srečna sem, da sem lahko preživela neverjeten teden, z vsemi učitelji, ker ga je vsak naredil malce bolj popolnega. Rada bi se zahvalila vsakemu posebej in upam, da pa se kdaj srečamo tudi v živo in še na tak način bolj spoznamo Belo krajino in njene lepote.«

Učenci 4. razreda so v evalvaciji po zaključku petdnevne šole v naravi na daljavo zapisali, da si želijo ohraniti stik z nami vsaj po Zoomu. Želijo si tudi stika v živo.

»Dobro sem spoznala Belo krajino, o kateri prej nisem veliko vedela. Spoznala sem poimenovanja in oglašanje nekaterih ptic, kar mi je bilo zelo všeč. Najbolj si bom zapomnila, kako lepo mi je uspela peka belokranjske pogače.

Sporočam jim, da je bila šola v naravi zelo zanimiva in da bi jo še raje kot na daljavo doživela v živo. Zelo me zanima, kako je v Beli krajini, in komaj čakam, da jo bom lahko obiskala. Učiteljem ČŠOD Lipa se zahvaljujem, da so mi približali ta lepi del Slovenije.«

Zapisi iz evalvacij učiteljev šole

Najmočnejši vtis

»Sproščena komunikacija (kljub »krstni izvedbi« pouka na daljavo preko Zoom-a), komunikacija z vsemi učenci.«

Vsi se strinjajo, da sta bila trajanje in težavnostna stopnja izvedbe primerna in prilagojena starostni stopnji udeležencev; da so bile ustrezno uporabljene metode in oblike dela in so motivirale udeležence; da so bili udeleženci spodbujeni k aktivnemu učenju in medpredmetnemu povezovanju ter da je bilo gradivo dobro pripravljeno.

Da je možno tak dan dejavnosti izpeljati tudi na daljavo z zelo kvalitetno predstavitevjo na elektronskih prosodnicah, s slikovnim materialom, posnetki in dodatno

Snežak z brezovo metlo

Praznična okrasitev

razlago učiteljice. In da so bili učenci zelo motivirani za delo, tudi s pripravljenim gradivom z nalogami, in so naloge lepo naredili.

Zanimivo in spodbudno je bilo za učence uvodno skupno ogrevanje z vajami z lipovim listom. Naloge lepo predstavljene. Velik odziv učencev.

Motivacijski za učence je bil uvodni del z nazorno slikovno in zvočno predstavitev ptic. Ob vsem tem odlična razlaga učiteljice. Zelo pohvalna je ideja za razgibalne vaje s posnemanjem gibanja ptic. Vsi učenci so telovadili ob računalnikih. Zelo dober odziv učencev z domačim delom.

Zelo jasna razlaga, čudovite slike Lipe na prosojnicah, primerno zahtevne in jasno razložene naloge. Učenci so bili zelo odzivni in kreativni.

Zelo jasna razlaga in nazorne fotografije.

Motivacijsko, nazorno predstavljena tema, odlična razlaga učiteljice. Poskrbljeno za gibanje ob računalnikih. Posluš učiteljice za diferencirano delo (smo se zmenili, katere so obvezne naloge in katere dodatne naloge). Zelo dober odziv učencev z domačim delom.

Poligon na prostem, Luka

Uvodna pravljičica in zaključni posnetek z močnim prazničnim sporočilom, ki se nas dotakne. Odličen izbor izdelkov. Zelo dober odziv učencev z domačim delom.

Zelo sistematični didaktični koraki, ki so bili zelo motivacijsko podprepljeni.

Presenečena sem bila, kako je tema pritegnila otroke k sodelovanju, njihova sproščenost v komunikaciji z učiteljem, motiviranost otrok, ki se je pokazala v ustvarjalnosti – izdelkih, ki so jih ta dan naredili.

Učence in učenci so v skupnem uvodu in zaključku zelo dobro sledili delu, se vključevali v pogovor, predstavljali svoje delo, izdelke in vedenje oz. znanje o obravnavani temi.

Učenci so bili zelo motivirani za delo in so izdelali zelo lepe izdelke. En učenec je še tisti popoldan celo spekel pogačo.

Kljub povezanosti na daljavo nam je uspelo vzpostaviti zelo sproščeno vzdušje. Učenci so bili zelo motivirani za delo, nekateri so bili zelo izvirni. Kar precej učencev je poslalo svoje posnetke.

Dejavnosti za samostojno delo učencev so bile zelo zanimive in primerne, kar se je dobro videlo tudi v njihovi motiviranosti in končnih izdelkih. Pohvalila bi tudi dejavnost »ptičjega razgibanja«.

Zanimivost in raznolikost izdelkov.

Motiviranost učencev za delo, ki se je pokazala v domiselnosti izdelkov in dobrem sodelovanju, kljub temu da je delo v pogojih izobraževanja na daljavo za njih zagotovo težje.

Prijetnost komunikacije in pozitivna vzpodbuda k delu učencev.

Zelo sistematični didaktični koraki, ki so bili zelo motivacijsko podprepljeni.

Zelo dobra predstavitev in zelo smiselno izbrane dejavnosti, ki so jih učenci samostojno izvajali.

Ptičja pogača

Vaša predstavitev je bila zelo nazorno prikazana, tudi učenci so bili zadovoljni, tisti, s katerimi sem se pogovarjala. Me je pa zelo pozitivno presenetilo, koliko stvari so učenci v dveh urah in tri četrti uspeli narediti.

Različen nabor nalog za opravljanje športnega dneva. Da so lahko sami izbrali, katero izmed ponujenih možnosti bodo opravili.

Priprava slikovnega gradiva ptic, podprtega z zvokom, petjem ptic, vodenje in motiviranje učencev s strani učiteljice Teje iz ČŠOD Lipa. Srečanje in dogovori med nami so potekali gladko, usklajeno. Tudi internetna povezava je bila v redu.

Ko nam je učitelj Tone povedal svojo izkušnjo o črni človeški ribici.

Dejavnosti so bile zelo zanimive, menim, da so učenci zelo uživali.

Vse je bilo načrtovano izvedeno in je potekalo brez posebnosti. Učenci so uživali.

Dodelan program z navodili za delo. Komunikacija učitelja z učenci (obojestranska odprtost).

Dobra volja, humor, komunikacija z vsemi učenci, raznolikost aktivnosti.

Prijaznost učitelja, motiviranost pri izvedbi, upoštevanje dogovorov, dobra predstavitev tematike in gradiva.

Odziv učencev je bil zelo pozitiven, lepo so sodelovali, bili aktivni, resno in odgovorno opravili naloge. Tudi vsebina s strani izvajalca je bila strokovno podana in seveda učencem primerno prilagojena.

Irena Brajkovič, Sabina Stopar, Teja Gosenar
(ČŠOD Lipa)

Šola v naravi na daljavo skozi oči športnega pedagoga

V času zaprtja CŠOD-jev in prehoda na šolanje na daljavo smo bili učitelji postavljeni pred izziv, kako vsebine, ki jih izvajamo na CŠOD Peca, predstaviti preko spleta. Naloga se je sprva zdela enostavna: uvodno predavanje, nekaj delovnih listov, s pomočjo katerih učenci izvajajo naloge zunaj, in refleksija. V praksi pa ni bilo čisto tako.

Ko sem izvedel, da se v CŠOD pripravljamo na izvajanje Šole v naravi na daljavo, sem se zadeve lotil s polnim zagonom. Preletel sem naše programe in v glavi so se mi rojevale ideje, kako bi lahko učenci vsebine izvajali doma. Sprva sem razmišljal v smeri, kot je izobraževanje potekalo spomladi, a mi tak način učenja na daljavo ni bil všeč. Pri omenjenem načinu namreč kot izvajalec nimaš neposrednega nadzora nad tem, ali učenci naloge izvajajo, kaj delajo v času dejavnosti in ali so varni. Prav tako je veliko breme padlo na starše, ker so vsebine zahtevale njihovo pomoč učencem in so jih izvajali pretežno v popoldanskem času. Ob popolnem zaprtju države in omejitvi gibanja je bila druga skrajnost, da so učenci za čas izvajanja Šole v naravi na daljavo samo pred računalnikom in vse naloge opravljajo v sobi; s prižgano kamero in mikrofonom, da jih lahko spremljam, spodbujam in popravljam. Tak način dela se mi je z vidika varnosti zdel najbolj smiseln, z vidika gibanja pa nedopusten. Motorične sposobnosti otrok so se drastično znižale že v prvem valu epidemije, ko so bili doma, zato sem se odločil, da svoje ure izvedem na kombiniran način obeh možnosti.

S Šolo v naravi smo začeli ob 8. uri zjutraj na povezavi, s katero smo vzpostavili videokonferenco. Po uvodnem pozdravu smo naredili nekaj gibalnih vaj (ogrevanje s stolom, vaje z žogico iz papirja itd.) za sprostitev vzdušja in pripravo na delo. Vaje sem izvajal pred kamero v živo z učenci tako, da so istočasno izvajali naloge. Sledila je napoved poteka dela. Z delitvijo ekrana sem učencem prikazal PowerPoint prezentacijo, ki je ves čas ostala na mojem zaslonu. Uvodno predavanje o izbrani učni vsebini je trajalo 45 do 60 minut. Nato je sledil praktični del: predstavitev nalog in navodila. Učenci so na ekran dobili navodila za izvedbo, na prosojnico pa sem sproti zapisal tudi čas, ki jim je na voljo, da določeno nalogo opravijo. Vsa navodila so bila nameščena tudi v spletno učilnico, od koder so si jih lahko sneli. Spletna učilnica je služila tudi kot rezerva v primeru, da bi imel kdorkoli težave s povezavo. Učenci so večino nalog opravljali zunaj, opravljeno nalogo so fotografirali

ali zapisali odgovore v dokument. Po preteku časa sem preveril, če so vsi nazaj, da smo lahko nadaljevali. Sledila je naslednja naloga, kjer se je postopek ponovil. Z vmesno pavzo za malico smo tako v povprečju naredili 6 nalog, ki so od njih zahtevale delo doma in delo zunaj. Analize izdelkov in nalog smo včasih opravili sproti: učenci so nalogo delili ali prikazali na kameri, včasih pa smo analizo opravili v zadnje pol ure. Naloga učencev je bila tudi, da odgovore in fotografije oddajo v posebno mapo v spletni učilnici, kjer sem jih pregledal in komentiral. Pred koncem je sledila še napoved naslednjega dne in slovo.

Organizacija dela

Predstavitev vsebin, ki jih izvajamo v domovih CŠOD, se ne razlikuje bistveno od predstavitve, ki jo lahko naredimo na daljavo, le medij je drug. Čar šole v naravi pa je v tem, da učenci poskusijo, se dotaknejo, povohajo, okusijo, občutijo, naredijo samostojno. Marsikje otroci nimajo prostorskih možnosti, niti pripomočkov za izvedbo, zato je v primeru dela na daljavo do izraza prišla iznajdljivost učiteljev CŠOD. Naloge so morale biti prilagojene tako, da so jih lahko vsi učenci izvajali samostojno in v okviru tega, kar ima vsako gospodinjstvo na razpolago.

Veliko je odvisno tudi od same skupine in okolja, iz katerega le-ta prihaja. V kraju, kjer vsak učenec živi v hiši, je delo lažje organizirati tako, da gredo na vrt ali dvorišče ter zunaj opravijo nalogo. V primeru skupine, kjer večina učencev prihaja iz blokovskega naselja, pa

bi bilo treba naloge oblikovati tako, da bi večino stvari izvajali v stanovanju. Predvidevam namreč, da imajo v takih naseljih učenci omejene možnosti, prav tako bi lahko hitreje prišlo do zbiranja. V primeru izvedbe samo od doma pa pridemo v protislovje s samim bistvom šole v naravi.

Različne aplikacije omogočajo tudi različno organizacijo videokonferenc. Ideja oblikovanja manjših delovnih skupin preko spleta je možnost, ki je še nismo raziskali. Vidim pa določene prednosti skupinskega reševanja problemov, predvsem v luči sodelovanja.

Tehnika

Osnova za šolanje na daljavo je računalnik, ki ga ima verjetno skoraj vsaka družina v Sloveniji. Če pa ima družina več otrok in če starši delajo na računalniku od doma, se lahko zgodi, da učenec izvaja šolanje na telefonu. Poleg tega, da za delo potrebuje računalnik oz. telefon, potrebuje tudi mikrofonsko in kamero. V nasprotjem primeru lahko slušatelj predavanje le sliši, za komuniciranje pa mora uporabljati klepet videokonference. Pri delu, kjer preverjanje poteka ustno ali preko kamere, to lahko postane težava.

Moja želja je bila, da se učenci med seboj vidijo, saj je vizualna komunikacija zelo pomembna. Ob vključenih kamerah pa se tudi vidi, kaj vse počnejo med poukom. Zadeva lahko hitro postane moteča, sploh če so okna udeležencev vidna na našem ekranu. Učenci z izključeno kamero (ali brez nje) pa se lahko skrijejo – v takem primeru nimaš nobenega nadzora nad tem, kaj počnejo.

Z izkušnjami smo ugotovili, da v primeru, če imajo udeleženci videokonference vključene mikrofone, nastane moteč šum. Zato se učence prosi, da mikrofone med predavanjem izklopijo in jih vklopijo le, ko so

poklicani. Pedagogi smo vajeni neposrednega stika in takojšnjih povratnih informacij, s katerimi oblikujemo tok ure. Pri šolanju na daljavo pa tega nisem občutil.

Opazil pa sem, da se učenci lažje izražajo preko klepetov kot ustno. S komentarji in odgovori v klepetu so bili veliko bolj aktivni kot takrat, ko sem jih pozval k verbalnemu odgovoru. Klepet uporabljajo tudi tisti, ki jim mikrofona ne deluje ali pa ga sploh nimajo.

Uspešna Šola v naravi na daljavo je interaktivna, komunikacija pa mora potekati na več ravneh. Sprva se mi je zdelo, da bo dovolj, če učenci dobijo informacije preko videokonference, kjer naredimo tudi preverjanje

in analizo. V praksi pa se je pokazalo, da lahko del izvedemo neposredno, del vsebin in nalog pa jih čaka v spletni učilnici. Oddaja nalog je tako potekala preko spletne učilnice, v katero so nalagali fotografije in druge datoteke. Vsebine smo prikazali z uporabo PowerPoint predstavitev, kjer so učenci lahko bolje spremljali predavanje. Dodatno smo vsebine popestrili tudi z vdelanimi videoposnetki in spletnimi kvizi na drugih platformah.

Zaključne besede

Petdnevna Šola v naravi na daljavo Centra šolskih in obšolskih dejavnosti je bila najverjetneje prva na svetu

v takšnem okviru in obsegu. V izvedbo sem se podal poln dvomov in strahu, predvsem s tehnične strani. Po prvem dnevu so se ti občutki obrnili na bolje in delo na daljavo mi je bilo v veselje. Učenci so bili zelo aktivni, naloge so izvajali do potankosti, marsikdaj me je presenetila njihova iznajdljivost in ideje. Na tem mestu bi se zahvalil vsem učiteljem in učencem Osnovne šole dr. Aleša Beblerja – Primoža Hrvatini, ki so nam omogočili nadaljevati naše poslanstvo. Zahvala gre nedvomno tudi sodelavcem na CŠOD Peca za neštete ure grajenja idej, usklajevanja, preverjanja in bodrenja.

Matej Kodrin, učitelj v CŠOD Peca

Kaj lahko zgradim?

Število udeležencev v skupini: 3–8

Starost udeležencev: 8–15 let

Trajanje dejavnosti: 90 minut

Pripomočki:

- žage
- plastenka
- voda
- vrvica

Namen naloge:

Otroci v naravi raziskujejo fizikalne lastnosti mostov in naravnih materialov. Iz njih izdelajo čim bolj trden most. Hkrati krepijo finomotoriko ter sposobnost opazovanja.

Navodila za izvedbo:

Najprej potrebujemo primeren prostor, najbolje gozd ali njegova okolica. Vsaka skupina nabere 5 palic, ki so malce daljše od 30 cm. Na dogovorjenem mestu palice nažagajo na točno 30 cm dolžine.

1. naloga: Zgradimo most!

Otroci zgradijo most izključno iz naravnih materialov. Most naj sega čez navidezno reko, širina reke naj bo dvakratnik dolžine palice, torej 60 cm. Bregove reke pripravimo s kamni ali drugim materialom, pri čemer pazimo, da so bregovi trdni in stabilni. Kot nosilni gradbeni material lahko uporabijo samo pripravljene, 30 cm dolge palice, za vezno sredstvo pa lahko uporabijo poljuben naravni material (stebila, naravna vlakna, blato, kratke paličice...). Otroci naj si porazdelijo vloge (nekdo most načrtuje, drugi nabere material, tretji most zgradi ...).

2. naloga: Kako trden je most?

Na sredino mostu privežemo plastenko in vanjo vlijemo vodo. Na ta način preverimo, kako trden je most. Ne pozabimo, da 1 dcl vode tehta 100 g oz. 0,1 kg.

Priporočila:

- Najlažje je uporabiti ravne palice, včasih pridejo prav tudi krivine.
- Uporaba naravnih vrvi oz. vlaken je najbolj učinkovita.
- Zaželeno je uporaba stojala, na katerem se žagajo palice.
- Dolžine palic ter mostu se lahko prilagodijo. Pomembno je, da imajo vsi enake pogoje.

- Testiranje trdnosti mostu je enkratni dogodek, saj se ga običajno testira do točke zloma.
- Nalogo lahko nadgradimo tako, da se zmanjša število palic, omeji čas ali celo določi material za vezivo (listi, trava, koprive ...).

Varnost:

- Otroke opozorimo na varno gibanje po gozdu.
- Otroke opozorimo, da je sodelovanje ključnega pomena.
- Otrokom predstavimo varno delo z žago.

Rok Ozebek, CŠOD Cerklje

Viri in literatura:

- Primitive Jungle Lifeskills (producent). (2019). My 55Days in Forest-Building Most Amazing Treehouse and Suspension Bridge [Videoposnetek]. Pridobljeno 17. 06. 2020 s spletne strani https://www.youtube.com/watch?v=dHMn3_1k5Gg.

Dietna prehrana v domovih CŠOD

Domove CŠOD otroci obiskujejo zaradi poučnih in privlačnih vsebin. Zelo pomemben del bivanja pa so tudi dobri in zdravi obroki. Za otroke s prehranskimi alergijami v CŠOD poskrbimo ravno tako kot za vse ostale, saj želimo, da se pri nas dobro počutijo. O posebni prehrani otrok moramo komunicirati že pred njihovim prihodom, da lahko pripravimo vse potrebno.

Za prehrano v CŠOD skrbimo dietni kuharji. V zadnjem času je v porastu število otrok z alergijami na različna živila, prav tako pa tudi število otrok z dietami, ki niso medicinsko utemeljene. Leta 2018 so pediatri in dietetiki pripravili Priporočila za medicinsko indicirane diete ter potrdilo, ki ga otroku izda pediater, kadar ima otrok neodpornost na določeno živilo.

Kuharji se v CŠOD najpogosteje srečujemo s preobčutljivostjo na laktozo (mlečni sladkor) in neodpornostjo na gluten (lepek).

Pri preobčutljivosti na laktozo gre za pomanjkanje encima laktaze, ki razgrajuje mlečni sladkor. Iz prehrane izločimo mleko, pogosto pa lahko bolniki uživajo fermentirane mlečne izdelke, kot so jogurt, kislá smetana, skuta in sir. Mleko nadomestimo z mandljevim, riževim, ovsenim ali sojinim napitkom, dobavljivi pa so tudi siri in jogurti brez laktoze.

Vzrok za naslednjo najpogostejšo dieto je celiakija. Gre za bolezen, ki prizadene tanko črevo zaradi preobčutljivosti na gluten. Ta se nahaja v pšenici, rži, ječmenú, piri in ovsu. Pri tovrstni dieti moramo biti v kuhinji pri pripravi obrokov zelo pazljivi: hrano pripravljamo na ločenih površinah z ločenimi pripomočki, živila pa skladiščimo ločeno. Namesto običajne moke uporabimo koruzno, ajdovo, proseno, riževó ... Uporabljamo brezglutenska živila, ki jih v trgovini lahko prepoznamo po prečrtanem žitnem klasu.

Za vse diete moramo pozorno prebrati podatke o vseh sestavinah določenega živila.

Poleg najpogostejših bi želela predstaviti tudi manj znano presnovno bolezen: fenilketonurijo. Gre za prirojeno napako v presnovi beljakovin oziroma aminokislin. Beljakovine so, poleg ogljikovih hidratov, maščob, vitaminov in mineralov, zelo pomembna skupina hranilnih snovi. Zgrajene so iz aminokislin. Življenjsko pomembne so tiste, ki jih telo ne zmóre tvoriti samo, ampak jih moramo vnašati v telo s hrano. Ena od teh je fenilalanin. S hrano navadno v telo vnesemo več beljakovin in fenilalanina, kot jih potrebujemo. Zdrav organizem višek razgradi in odstrani iz telesa. Pri bolnikih s fenilketonurijo pa je encim fenilalanin hidrolaza okvarjen, zato se presežek fenilalanina ne odstrani iz telesa. Ko-

piči se v krvi, njegovi stranski proizvodi pa se nabirajo v možganih, kjer povzročajo okvare. Diagnozo postavijo s presejalnimi testi pri novorojenčku. Če se zdravljenje ne začne takoj po rojstvu, se pri otroku razvijejo težka umska prizadetost, gibalne motnje in nevropsihične okvare.

Živila, ki imajo visoko vsebnost beljakovin (meso, ribe, mleko, jajca, moka, semena, oreščki), in izdelki iz teh so za bolnike s to boleznijo prepovedani. Nizkobeljakovinska živila lahko uživajo v omejenih količinah, vendar jih morajo tehtati in s pomočjo posebnih tabel izračunati vsebnost fenilalanina. Bolezen obvladujemo z doživljenjskim vnosom nizkobeljakovinske hrane, ki se pripravi iz posebnih dietnih živil (nizkobeljakovinska moka, testenine ...), poleg tega pa mora bolnik uživati poseben beljakovinski preparat brez fenilalanina z dodanimi vitamini in minerali. V Sloveniji se s to boleznijo na leto povprečno rodi dva otroka. Ti otroci seveda prav tako obiskujejo šole v naravi, kjer moramo za njihovo pravilno prehrano poskrbeti kuharji v CŠOD. Živila in recepte običajno prinesejo s seboj. Če otrok obroka ne poje, je ostanke potrebno stehtati in s pomočjo tabel izračunati nezaužiti fenilalanin, ki ga otrok lahko nadomesti pri naslednjem obroku.

Ker imamo v naših domovih velikokrat prisotne otroke hkrati s celiakijo in laktozno preobčutljivostjo, vam za konec predstavljám še tri enostavne recepte za sladice, ki ustrezajo obema dietama.

Nada Stražišar, kuharica v CŠOD Rak

KOKOSOVI POLJUBČKI

Potrebujemo:

- 2 beljaka
- 10 dag sladkorja
- 10 dag kokosove moke

V kozici prepražimo kokos ter dodamo sladkor in čvrst sneg iz beljakov. Z dvema žličkama oblikujemo kupčke. Pečemo 15–20 min. na 160 °C.

PALAČINKE

Potrebujemo:

- 2 jajci
- 12 dag moke (prosena, ajdova, riževa)
- 3 dl vode
- ščepl soli

Sestavine zmešamo v tekoče testo. Spečemo palačinke. Vsako pokapamo z limoninim sokom in posujemo s sladkorjem.

ČOKOLADNE BANANE

Potrebujemo:

- banano
- kakavov granulát brez laktoze

Banano narežemo in posujemo s kakavom.

Spoštovani partnerji, sodelavci in prijatelji!

*Leto, ki se izteka, je bilo posebno leto v vseh pogledih.
Bili smo na potovanju, ki ga ni na nobenem zemljevidu.
Nihče od nas ga ni pričakoval, nihče od nas se na prispele novosti ni spoznal.
Pa vseeno se je z doslej nepoznanimi izzivi zgodilo tudi marsikaj dobrega.
Razmislimo, kaj od tega bi prenesli v naslednje leto.*

*Vzemimo minulo leto in ga očistimo strahu in skrbi,
dodajmo veliko mero dobre volje in spoštovanja ter
vse skupaj okrasimo z veliko smeha, ljubezni in optimizma.
Vse naštetu razdelimo med ljudi, s katerimi se družimo in
v polni meri naj se vse naštetu vrne nazaj, da bo leto 2021 uspešno.*

Srečno 2021!

Kolektiv CŠOD